

Bulent Ecevit, un dels dos centres de màxima atenció per part de l'electorat turc.



LES ASPIRACIONS COMUNITÀRIES ACCELEREN LA DEMOCRATITZACIÓ DE TURQUIA

## Tornen els «sultans»

Turquia viu aquests dies de tardor la pre-campanya electoral més democràtica dels seus últims vuit anys d'història. Per primera vegada des de l'octubre del 1979, data de l'última cursa electoral turca que es va fer en plenes condicions de llibertat democràtica, tornen a concórrer als comicis anticipats del novembre que ve tots els líders polítics sense excepcions.

Jordi Duch i Sesplugues

**P**er arribar aquí ha calgut superar molts obstacles. L'últim ha estat l'anul·lació, per mitjà de referèndum el passat dia 6 de setembre, de l'article provisional número 4 de la Constitució turca del 1982, que prohibia l'activitat política als dirigents d'aquells partits implantats abans del colp d'estat militar del 1980. Per una majoria molt estreta de vots a favor d'aquesta anul·lació, concretament del 50,24 per cent contra el 49,76 per cent dels su-

fragis, el règim turc va aixecar la proscripció a què havia sotmès uns dotsets líders polítics actius abans del colp d'estat militar.

De tots ells, però, només els dos «sultans» —tal com se'ls coneix popularment— centren la màxima atenció, en aquest moment, de la major part de l'electorat turc. Són l'ex-primer ministre conservador, Suleiman Demiral, de 63 anys, que encapçalava el govern democràtic enderrocat pels militars el 12 de setembre del 1980, i el líder polític socialdemòcrata i també ex-primer ministre, Bulent Ecevit, de 62 anys, que

era cap de l'oposició parlamentària en l'instant de l'últim colp militar. Dos líders polítics que, a més del seu antic passat polític parlamentari comú i el més recent de proscripció, han compartit durant aquest últim període una mateixa dedicació a la política activa, a l'ombra de l'activitat política oficial.

Tant Demirel com Ecevit, a partir del 1983, amb el restabliment molt restringit de l'activitat política partidista, han impulsat des de l'ombra dues formacions polítiques oficials que, sense el seu liderat públic, no han aconseguit de moment massa bons resultats en cap elecció municipal ni parcial. La reconversió dels antics Partit de la Justícia i Partit Republicà del Poble que lideraven Demirel i Ecevit, respectivament, abans del colp militar, ha donat lloc als Partit de la Recta Via (PRV) —que té per distintiu el mateix cavall blanc del Partit de la Justícia—, i al Partit d'Esquerra Democràtica (PDE) que fins ara ha encapçalat oficialment l'esposa d'Ecevit.

### «Reentrée» urgent

La incorporació pública dels dos

## La CEE, un estímul democratitzador

**T**urquia va presentar fa uns mesos la petició formal i oficial d'ingrés a la Comunitat Econòmica Europea. La sol·licitud turca, la va admetre a tràmit el Consell de Ministres d'Afers Estrangers comunitaris, en aplicació estricta de l'article 239 del Tractat d'Europa, que estipula que qualsevol estat europeu podrà demanar-ne l'ingrés. El desig turc de convertir-se en l'estat número tretze de la Comunitat Europea xoca, però, frontalment amb uns quants inconvenients de gran abast.

L'opinió generalitzada en medis comunitaris i espanyols és que, donades les especials condicions de la problemàtica econòmica i política que planteja Turquia per la CEE i la mateixa oposició d'Atenes a acceptar l'estat veí per soci comunitari, no pot aspirar a ingressar-hi abans de l'any 2.000.

Això no ha impedit, és clar, «als dotze», d'acceptar l'estudi de la petició turca, perquè l'acord d'associació entre Turquia i la CEE data ja del 1963, i per bé que es va suspendre arran del colp d'estat del setembre del 1980, les relacions turco-comunitàries es van reprendre la tardor passada, uns anys després que el règim de dictadura d'Ankara s'hagués flexibilitzat. A més d'aquesta vinculació amb la Comunitat, que feia impossible rebutjar la petició turca, emparada tal com hem dit en l'article 239 del Trac-

tat de Roma, els altres trumfos de què disposa Ankara són la seva pertinença a l'OTAN i també la seva inclusió dins el Consell d'Europa, organismes tots ells d'implantació europea i vocació occidentalista. Unes quantes «virtuts» que al capdavall, però, no aclareixen prou el camí cap a una eventual futura integració de Turquia a la Comunitat Europea, a mig terme, i que no la deslliuraran de recórrer un llarg camí d'espines per superar els obstacles polítics i econòmics que impedeixen donar-li el sí a la petició d'ingrés.

### Obstacles polítics

L'ensenyà de la legalitat i les llibertats democràtiques es considera per part dels dotze com la condició «sine qua non» per acceptar donar entrada a un nou estat, i en aquests moments l'actual règim turc només és a mig camí de la seva plena democratització. El cicle històric de cops militars i restabliments democràtics, que ha continuat els últims trenta anys, passa ara per un sistema de pluripartidisme formal sotmès a la tutela de l'exèrcit. Tot i que al llarg dels últims tres anys i mig, des que Turgut Ozal és primer ministre, les coses han millorat, les denúncies de tortures no han desaparegut del tot, i a més, es continuen processant massivament sindicalistes i suposats activistes i terroristes kurds, es manté també la llei marcial a qua-

tre províncies i la llibertat de premsa és molt precària.

Igualment, els militars, encara que formalment es van retirar als seus quaters a finals del 1983, per donar pas a un règim parlamentari semidemocràtic, mantenen la presència vigilant, simbolitzada en la figura del cap d'estat turc, el general Kenan Evren, que va encapçalar l'últim colp d'estat militar.

En el mateix àmbit polític, l'escull considerat de més gran magnitud per l'accés d'Ankara a l'Europa dels dotze és el de les precàries relacions greco-turques. El dret de veto d'Atenes (i de qualsevol altre estat comunitari a l'ampliació) és la màxima dificultat que Ankara haurà de superar perquè Grècia no vol sentir ni parlar de l'ingrés turc a la CEE si abans Turquia no s'avé a resoldre els dos contenciosos greco-turcs. D'una banda, Atenes vol resoldre el litigi de Xipre, ocupat per més de vint mil soldats turcs des del 1974, quan la invasió militar de l'illa per part de l'exèrcit d'Ankara va suposar la seva partició en dues àrees d'influència, l'una grega i l'altra turca. De l'altra, el govern grec vol arribar a un acord amb el gabinet turc sobre la sobirania de l'Egeu, on molt recentment i tot sovint s'aixequen vents de guerra per qualsevol motiu relacionat amb la disputa dels límits territorials de les illes que puntegen aquest mar interior.



Turgut Ozal, primer ministre i líder del PMP, la viva imatge del nou estat turc.

«sultans» a la direcció de les respectives formacions es va fer l'endemà mateix del referèndum redemptor. De ganes de fer-ho, no els en faltaven, però es van haver de donar més pressa que no volien. No van tenir altre remei que anar a corre-cuita, perquè, quan encara no s'havien fet públics els resultats oficials de l'escrutini de la consulta popular, l'actual primer ministre, Turgut Ozal, va anunciar la convocatòria d'eleccions anticipades per al mes de novembre que ve.

L'objectiu de la decisió era clar. Calia retallar com més millor el període de redempció política dels «sultans», previ a la data dels futurs comicis. Només així, sense donar-los gairebé temps de fer acte de presència a la vida pública turca i a potenciar amb la seva activitat personal i directa els seus partits, l'actual primer ministre Turgut Ozal pot aspirar a la reelecció amb les mínimes garanties d'èxit. El cap de go-

## L'escull econòmic

Els motius estrictament econòmics que fan minvar les aspiracions comunitàries d'Ankara estan relacionats bàsicament amb la precària estructura socio-econòmica de l'aspirant, que, tot i això, té un mercat interessant, tant des del punt de vista de la situació estratègica (que permetria l'assalt al mercat de consumidors asiàtics), com per les seves expectatives de desenvolupament econòmic.

La radiografia econòmica de Turquia es resumeix en un creixement econòmic del 7 per cent l'any 1986, un increment de la població a un ritme de 2,5 per cent anual, una renda per habitant que es manté estancada a l'entorn del miler de dòlars per càpita, el 16,7 per cent de la població en atur, un índex d'inflació d'un 40 per cent, amb un mercat de 55 milions de consumidors i un deute extern que es

xifra en el 50 per cent del seu producte interior brut, d'un total de vint-i-cinc mil milions de dòlars.

Per aspirar a ser soci comunitari, al govern turc interessa, en aquest àmbit econòmic, en primer lloc, congelar i retallar posteriorment el deute extern, que els experts qualifiquen d'alarmant, i que com hem dit, se situa en prop del 50 per cent del PIB. Això és, en un bilió i mig de pessetes. En segon lloc, Ankara ha d'atreure per tots els mitjans les inversions estrangeres per poder situar-se, encara que sigui amb calçador, dins l'òrbita dels països solvents dignes de tot el crèdit. En aquest sentit, Turquia ja va implantar l'IVA i dins els seus plans de desenvolupament econòmic s'inclouen tota mena de facilitats per a l'esmentada inversió estrangera i s'interposen, a la inversa, moltes traves aranzelàries a les importacions. Unes

traves, però, que no han impedit, malgrat el cost creixent que suposen per al deute extern, que les exportacions del conjunt de països comunitaris a Turquia hagin crescut a un ritme acumulatiu del 16 per cent els últims cinc anys. Fins al punt que la CEE és ara el principal soci comercial de Turquia. Concretament l'any passat Ankara hi va adreçar un 43,8 per cent del volum total d'exportacions, fonamentalment tèxtils i productes agrícoles, alhora que va importar de la mateixa CEE un 41,1 per cent del total de les seves adquisicions a l'exterior.

Però els factors que més han influït a donar atractiu inicial a Turquia, per a la inversió de capitals estrangers, han estat la posada en marxa d'un pla de desenvolupament d'infraestructures i la recent liberalització d'inversions estrangeres, que des de fa alguns mesos reben el mateix tracte que les nacionals. Comparativament, mentre l'any 1979 les inversions estrangeres en sectors no-energètics eren de 228 milions de dòlars, entre els anys 1980 i 1984 aquesta xifra es va incrementar en 976 milions de dòlars més, i el nombre d'empreses estrangeres va pujar de 91 a 267.

A més d'això, també el fet que es consideri Turquia com un pont per als intercanvis amb d'altres països del seu entorn, com ara l'Iran, l'Iraq, Líbia i d'altres, amb els quals té excel·lents relacions, suposa un bon esquer per contrapesar els inconvenients enumerats per a l'accés turc a la CEE. □



Greus obstacles de tipus polític i econòmic fan difícil l'accés de Turquia a la CEE.

vern turc, líder del Partit de la Mare Pàtria (PMP), amb implantació molt majoritària al parlament monocameral de quatre-cents escons, no ha deixat mai de ser conscient que la seva principal amenaça era el retorn del «sultà» Suleiman Demirel.

I això, per una raó cabdal. El fet que tots dos líders, Ozal i Demirel, es disputin un mateix electorat conservador i que l'actual cap de govern no pugui presentar un balanç gaire favorable de la gestió econòmica durant aquesta legislatura, mentre el seu opositor apareix com un «salvador» oportú per millorar la situació, és una amenaça massa evident i massa greu perquè la pugui menystenir l'actual home fort de Turquia.

## Dreta contra dreta

La batalla electoral es planteja, per tant, a Turquia, des dels dos partits conservadors: el Partit de la Mare Pàtria, del poder, i el Partit de la Recta Via, de Demirel, com un duel entre ells, més que no pas com un enfrontament amb la resta de forces de l'esquerra. I això, malgrat que les diferències entre totes dues formacions polítiques són de caràcter més històric que no pas ideològic. Mentre el PRV representa la Turquia anterior al colp, el PMP, en canvi, és la viva imatge del nou estat turc. Una diferència tan minsa entre l'un i l'altre ja és prou, però, per a l'intercanvi d'acusacions sobre la seva legitimitat.

Així, mentre el PRV acusa el PMP de voler fer taula rasa de conquestes socials indiscutibles i irrenunciabls que s'atribueix el partit de Demirel, al seu torn, el partit del govern acusa l'altre de ser el refugi actual dels ex-dirigents polítics turcs que van propiciar l'últim colp d'estat militar. Igualment, aquests dos partits estan enfrontats en l'intent respectiu de capitalitzar el corrent islàmic més neutre, que pot suposar un gran nombre de vots. El fet que el 99 per cent de la població turca sigui musulmana i la majoria d'ells practicant (encara que d'esperit molt tolerant pel fet que tenen plenament assumida la condició laica de l'estat turc) fa obrir molt els ulls als conservadors.

Pel que fa a l'escàs percentatge del mateix electorat turc, d'adscripció islàmico-integrista, se'l disputen dues organitzacions: l'una, fonamentalista, i l'altra, ultradretana. La primera és el Partit de la Nova Prosperitat, que en-

capçala el líder integrista Necmettin Erbakan, i l'altra, el Partit Nacionalista del Treball, emparentat amb el Partit de Salvació Nacional, de caràcter ultradretà, que lidera Alparslan Turkes. Tots dos dirigents també s'acaben de beneficiar del resultat de l'últim referèndum i estan reorganitzant a correu-cuita les seves formacions per poder obtenir representació parlamentària als pròxims comicis.

### Esquerra contra esquerra

En l'àmbit polític de l'esquerra parlamentària, els partits que es disputen aquest espai mantenen una disputa de característiques gairebé idèntiques a la dels dos partits conservadors. De nou, per tant, a la banda esquerra de l'espectre polític, els pitjors enemics de cada partit tampoc no són els de signe contrari, sinó els teòricament afins des del punt de vista ideològic.

Els tres partits que ocupen la marge esquerra de la política turca són tots de creació recent. Això no impedeix a un d'ells, el més jove de tots: el Partit de l'Esquerra Democràtica (PDE), que ha dirigit fins ara Rashan, l'esposa de Bulent Ecevit, de reclamar les arrels històriques de l'antiga socialdemocràcia,

en qualitat d'hereu del Partit Republicà del Poble, que va encapçalar el «sultà» fins el 1980. Una prerrogativa de veterania política que s'autoadjudica el PDE, que ja li reconeix la Internacional Socialista, enmig de les protestes de les altres dues formacions polítiques socialdemòcrates, que en són excloses.

Aquests altres dos partits d'esquerra són el Partit Populista Socialdemòcrata, i el Partit Socialdemòcrata Popular. El primer, el PP, l'encapçala Necdet Calp, de 65 anys, ex-secretari d'estat amb el govern d'Ecevit, que va donar la benvinguda al colp d'estat, fet que li va valer l'autorització de participar als primers comicis restringits del novembre del 1983, juntament amb el PMP del govern i el desaparegut Partit Nacionalista dels militars. Els populistes es van quedar amb representació parlamentària mínima i posteriorment van ser escombrats, en companyia dels nacionalistes, als comicis locals del 1984. Des de llavors, el PMP de Turgut Ozal governa amb el 41,4 per cent dels vots i l'única oposició real dels dos partits: el Partit de la Recta Via (PRV), amb el 13,4 per cent, i el Partit Socialdemòcrata Popular (SODEP), amb el 23,4 per cent.

El SODEP, l'encapçala Erdal Ino-

nu, de 60 anys, i el seu capital polític més visible és la nissaga del seu líder, fill de l'ex-president turc Ismet Inonu, Malgrat la seva sòlida implantació en l'electorat d'esquerra turc, tot fa preveure que el SODEP serà incapaç de frenar l'ascens del PDE, reforçat amb la figura d'Ecevit. Convençut d'això, el mateix sultà no dubta a qualificar els seus rivals d'oportunistes i usurpadors del seu potencial electoral, i no té, per tant, la més mínima intenció de fer convergir els seus esforços en cap altre projecte polític que pugui restar-li protagonisme.

Amb aquest panorama de la vida política turca actual, del qual està totalment exclosa qualsevol organització que es digui comunista, tot fa pensar que cap de les tres organitzacions polítiques que juguen la carta personalista del seu líder —el PNP de Turgut Ozal, el PRV de Suleiman Demirel i el PDE de Bulent Ecevit—, no aconseguirà la majoria necessària per governar en solitari. Serà curiós d'observar llavors com, tal com sempre ha passat a la política turca, prevalen els criteris de coincidència entre els grups d'esquerra i els de dreta, abans que els de dreta, entre ells, i els d'esquerra també entre ells. □

## International House



- Classes d'anglès per a adults i xiquets.
- Grups reduïts.
- Curs especial convocatòria desembre Cambridge First Certificate.

- Professors anglesos i titulats.

Pasqual i Genís, 16 - 46002-València  
Telèfon (96) 352 06 42

### ALTRES ESCOLES:

Trafalgar, 14 entresol, de Barcelona  
Telèfon (93) 318 84 29  
Girona, Mataró, Reus, Sabadell, Tarragona i Terrassa.  
Passeig Mallorca, 36 - Ciutat de Mallorca.



# tano

## GANDIA